

Philippe Van Parijs

Wijsheid en ambitie voor ons land

(De Morgen, 27 april 2010)

Philippe Van Parijs over intifada en de eerbaarheid van het Belgische compromis

Philippe Van Parijs is professor aan de UCL, waar hij de Hooverleerstoel economische en sociale ethiek bekleedt. Van Parijs is tevens gasthoogleraar aan de KU Leuven

Ongeveer 30.000 vierkante kilometer en 11 miljoen inwoners in een verhouding 60/40 opgedeeld in twee taalgemeenschappen. Een conflict tussen deze gemeenschappen dat het politieke leven beheerst en zich toespitst op de afbakening van de hoofdstad. Is dat België? Ongetwijfeld. Maar het is ook Israël/Palestina. Ik kom er zojuist vandaan. Daar rondtrekken helpt om enige afstand te nemen van de impasse waarin we nog maar eens beland lijken te zijn, en om helderder en serener na te denken over een manier om een intelligente uitweg te vinden.

Laten we om te beginnen de vraag stellen waarom het bij ons zo goed gaat. Jà, zo goed. Geen duizenden gewapende soldaten in de straten. Geen bloedbaden om smartelijk te herdenken of angstig te vrezen. Waarom? De genen van onze landgenoten zijn niet uitzonderlijk vreedzaam, de inborst van onze volkeren is niet minder oorlogszuchtig dan in andere verdeelde landen. Maar wij kunnen terugvallen op de wijsheid van instellingen die moeizaam tot stand zijn gekomen naargelang de democratisering van de "Belgische natie" deze in twee afzonderlijke gemeenschappen omvormde.

Van uiterst belang tussen die instellingen zijn zij die dwingen tot het compromis. In Israël-Palestina is de regering niet grondwettelijk verplicht evenveel Joden als Arabieren te tellen. Gevoelige communautaire thema's vereisen er geen dubbele meerderheid. De Arabische minderheid heeft geen enkele alarmprocedure ter beschikking. Ons verleden heeft dat allemaal in elkaar geknutseld. Het is verre van perfect. Maar het heeft de waarschijnlijkheid van intifada's flink verminderd, en compromissen op zijn Belgisch – bijna – onvermijdelijk gemaakt.

Uit die compromissen zijn ontelbare institutionele hervormingen voortgekomen, sommige al wat slimmer dan andere wat betreft de pacificatie van ons samenleven. Tot de slimste van die hervormingen kunnen de beslissingen gerekend worden die geleidelijk het principe van de taalterritorialiteit hebben ingevoerd: de eentaligheid in het onderwijs, de administratie en de politiek die in 1932 in het grootste deel van het grondgebied werd ingevoerd, aangevuld door de vastlegging van de grenzen van Brussel in 1962 en de gedwongen verhuizing van de UCL in 1968.

De Franstaligen hebben tijd nodig gehad om de wijsheid van die maatregelen te begrijpen. Zij die nog niet overtuigd zijn kunnen baat hebben bij een stage in Québec, of kunnen luisteren naar wat Palestijnen in de buitenwijken van Jeruzalem voelen als een Joods gezin de Israëlische vlag hijst boven een woning die het net gekocht heeft om goed aan te geven dat er van integratie geen sprake zal zijn. Of het nu onder het vaandel van de *droit des gens* gebeurt of niet, in België en elders bestaat de koloniale houding erin dat mensen die zich ergens vestigen oordelen dat ze geen inspanning moeten doen om de plaatselijke taal te leren. Wederzijds respect, de voorwaarde voor een duurzame pacificatie, vereist dat die houding voorgoed opgegeven wordt.

In principe heeft de splitsing van het kiesarrondissement B-H-V daar allemaal niets mee te maken. Geen enkele school, geen enkele administratie, geen enkel parlement moet iets aan zijn taalregime veranderen. Met of zonder splitsing zullen de Franstaligen uit het H-V-deel van B-H-V het recht behouden om op Franstalige kandidaten op Franstalige lijsten te stemmen. Maar laat je de inwoners van H-V voortaan stemmen op dezelfde lijsten als de andere inwoners van Vlaams-Brabant in plaats van op dezelfde lijsten als de Brusselaars, dan bevestig je klaar en duidelijk het onomkeerbare Nederlandstalige karakter van het territorium. Vandaar het verband en – aan beide kanten – de passie.

Moet B-H-V gesplitst worden? Uiteraard wel. Voor een minder belangrijke reden: de correctie van een anomalie van ons kiessysteem waarop het Grondwettelijk Hof gewezen heeft. En voor een belangrijke reden, die verband houdt met het voorgaande: het moet duidelijk zijn dat wie zich in Vlaams-Brabant of in Waals-Brabant vestigt,

aanvaardt dat hij in alle opzichten een Vlaamse of Waalse burger wordt, en dus de moed en de deemoed aan de dag moet leggen om de officiële taal van de regio te leren.

Zo'n splitsing moet uiteraard gebeuren in het kader van een eerbaar compromis – dat het voor elke partij mogelijk maakt er met opgeheven hoofd uit te komen – en vooral een intelligent compromis, dat problemen duurzaam oplost in plaats van nieuwe problemen te creëren. Hoe? Door van de gelegenheid gebruik te maken om zich van een ongelukkig element te ontdoen van het compromis uit 1962, bron van eindeloze ellende: de 'faciliteiten' die Franstalige inwoners – de huidige op dat moment en de toekomstige – toen kregen in zes gemeenten in Vlaams-Brabant.

Is het mogelijk evenwichtige compromissen te bedenken om de faciliteiten af te schaffen? Hier zijn er twee. Het eerste, dat de steun kreeg van Etienne Vermeersch (*De Standaard*, 13/11/07), zou de vier kleinste van de faciliteitengemeenten (een duizendste van het Vlaamse grondgebied) aanhechten bij het tweetalig Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en de faciliteiten laten uitdoven in de twee andere (meer dan 60 procent van de totale oppervlakte).

Het tweede is dapperder. Het vertrekt van de uitnodiging, op moedige wijze geformuleerd door bijvoorbeeld de Gentse historicus Bruno De Wever (*Kanaal Z*, 16/11/07), om de realiteit onder ogen te zien en toe te geven dat de zes faciliteitengemeenten — waar het percentage Nederlandstaligen nog slechts ongeveer 20 procent bedraagt (Taalfaciliteiten in de Rand, VUB Press, 2002) — de facto niet langer deel uitmaken van de eentalige Vlaamse regio. Laten we die dus allemaal bij Brussel voegen.

Een evenwichtig compromis? Ja, op voorwaarde dat het gepaard gaat met enerzijds de ondubbelzinnige erkenning door de Franstaligen dat de *droits des minorités*, op de juiste manier geïnterpreteerd, perfect combineerbaar zijn met maatregelen – Wooncode inclus – die in heel Vlaanderen op een efficiënte manier de kennis en het gebruik van het Nederlands bevorderen. En anderzijds met een soortgelijke geste door Wallonië. Het zou onredelijk zijn te eisen dat Wallonië een paar van zijn rijkste gemeenten in zijn rijkste provincie afstaat aan Brussel. Maar het is niet onredelijk te geloven dat het bereid zou kunnen zijn om te aanvaarden dat de Duitstalige gemeenschap

zich van het Waals Gewest afsplitst om een vierde volwaardig Gewest te vormen, met een bevolking die ongeveer even groot is als die van de zes faciliteitengemeenten en een grondgebied dat zeventien keer groter is.

Om compromissen van die omvang te sluiten hebben onze leiders meer nodig dan een paar nachten moed. Maar door naar de wortels van het probleem te gaan zouden ze ons en onze kinderen vele zorgen besparen. Zijn de geesten er nog niet klaar voor? Weegt de huidige machtsploeg te licht om die historische stap voor ons land te zetten? Is het wantrouwen als gevolg van het perverse communautaire opbod dat inherent is aan het huidige kiessysteem te groot? Misschien.

Is dit het geval, laten we dan opteren voor een voorlopige oplossing, door meteen rustig het arrondissement B-H-V te splitsen terwijl men elke inwoner van de zes faciliteitengemeentes de mogelijkheid gunt om bij federale verkiezingen individueel te kiezen tussen de kiesarrondissementen Brussel en Vlaams-Brabant, zoals elke Brusselse kiezer bij de regionale verkiezingen kan kiezen tussen het Nederlandstalige en het Franstalige kiescollege. Als onze politici op dit moment niet beter kunnen, dat onze juristen dan zo'n regeling in elkaar steken, die vooral het aantal gemeenten met een bijzonder statuut niet doet aangroeien, en die de deur breed openhoudt voor de ambitieuzere compromissen die hierboven geschetst werden.

Als ook dit mislukt, dan betekent dat nog niet de intifada. Voor onze regering zou het evenwel schaamtelijk zijn dat ze zich niet op eerbare wijze over het Europees voorzitterschap kan ontfermen, en vooral dat ze zich niet op tijd kan bezighouden met zoveel dringende uitdagingen die voor de meeste mensen in ons land veel belangrijker zijn dan het taalcomfort van de inwoners van een van de rijkste delen van het grondgebied.